

URVAN PERENNES

Pe Is... Pe Ahes?

E TI AR C'HOURRIER

BREST

URVAN PERENNES

Pe Is... Pe Ahes?

E TI AR C'HOURRIER

BREST

IMPRIMATUR :
† CLEMENS
Archiep. Rhedonensis.

I. — Kan an Drouiz

« Kanomp an Eienenn
A ro kresk d'ar vezenn,
D'ar yeotenn teneredigez
Ha diskan d'al labouz
En traoniennou didrouz :
Skuilha' ra yec'hed... levenez.

Kanomp an Avel o yudal
A dreuz ar c'hoadou doñ,
Pe c'hoaz ar Gurun o strakal :
Tarann (1) 'ro nerz-kalofñ !
Kanomp ar Bann-heol, ar Barr-Glao
A ro d'an douar frouez aho ! »

Hag an Drouiz koz a gane
En e sav war lein an Are.

* * *

« Kanomp, kanomp an Tan !
Kuzet er prenn, er mean
' Man o para a-us d'hor penn
Gwir elfenn, a vuhez ;
Ha drezan Teutates (2)
A ro ha nerz ha sklerijenn.

(1) Tarann pe Taranis : Doue ar Gurun etouez ar C'halliz.
(2) Teutates pe Tad an dud : Doue bras Galliz.

Kanomp ar C'hleze hag an Dir,
Ar Gâd, ar gwad o ruilh !
Kleze lemm da zifenn hor gwir.
Ha d'e vinji gwad puilh,
Hesus (3) eo a ra'r boblou krenv
Ha digabestr, dindan an eñv. »

* * *

« Kanomp hon Tîr karet
A vag tud ha loened
Druz ha ken kaer en heol skedus !
Tirienn hor C'hentadou
Goloet a goadou
War e ribl, ar mor peskedus.

Karomp ivez ar C'hentadou
O c'halloud, o lealded.
Hon tîr eo poultrenn o c'horfou,
O ene 'chom bepred.
Keit ha ma vevo eun Drouiz
E vezo meur-veulet Galliz. »

* * *

« Kanomp an Uhel-varr
Lakeet war an douar
'Vit pellaat pep droug, pep terzienn.
Beleien an Dero
Hep dale hen falc'ho
Gant ar Fals aour war an Dervenn.

(3) Hesus pe Esus : Doue ar Brezel.

Kanomp erfin ar Wir Furnez !
Eman skrivet er bed :
Da bep steredenn Teutates
En deus merket e sked,
Roudennet e hent da heuilha;
Ha da bep den, hevelep tra. »

Hag an Drouiz koz a gane
En e sav war gern ar Menez.

II. — Malloz an Drouiz

« Setu an Eienenn
Saotret gant ar C'hristen,
Gant ar Breizad, er Vadeziant.
Da c'hward d'hor Feunteuniou
E savont skeudennou,
Skeudennou o sent diskiant.

An Avel a ra d'eo krena,
Pa ziroll ar mor bras;
Ar Gurun a ra d'eo spounta,
Pa strak, pa zev, pa laz.
Heol pe C'hlaou — hervez o c'hredenn —
A teu d'ezo war o fedenn. »

Hag an Drouiz a villige
En e sav, war leur an Are.

* * *

« Eman saotret an Tañ
O tevi hep ehan
Dirag o aoteriou, klozet;
Ha tantat Mezeven
Dre vennoz ar C'hristen
Hag e veleien milliget.

O malloz e reont d'ar C'hleze
D'an Emgann ha d'ar Gwad
O prezeg peoc'h ha karantez
'Touez an dud a youl vat;
Ha ne c'houzont — paotred ar Groaz
Nemet eun dra : Soubla o skoaz ! »

* * *

« Eul lodenn eus hon Tîr
'Zo laeret enep gwir
Gant Breiziz, kristenien daonet;
An Arvor, trô-war-drô
'Zo kabestret ganto
Emaint niveruz gwriziennet

Tec'het hon eus diouz hor riblou
Da zont 'kreiz an Argoad
Da glask Vorgan (1) hag ar c'hoadou
Derc'hel penn d'ar Breizad.
Ahes (2) 'zo pell; e gadourien
Ne raint netra 'vit hon difenn. »

* * *

« Ha Teutates, zoken,
Mestr pep tra ha pep den
A zo nac'het gant ar C'hristen
Evit Doue ar Groaz,
Divroad — ouspenn c'hoaz —
Difennour hon enebourien.

(1) Vorgan pe Vorganium, Ker-Ahes 'vit ar Vretoned.
(2) Ahes : Aetius a oa d'an ampoent e penn kadourien impalaer
Rom e Bro-C'hall.

Disprijet eo an Uhel-varr
Donezon Tad an dud;
Goapaat a reont he nerz dispar,
Kredenn eur bobl a vrud.
Ar blantenn sakr, hervez o foell
Ne d'eo ken mat ... d'ober skubel! »

Hag an Drouiz a villige
En e sav, war gern ar Menez.

III. — Hirvoud an Drouiz

« Gwelit an iliavenn
'Man e'hoaz war bemp deilhenn.
Mes gortozit nebeut amzer
E welfot an iliô
Astennet e skourro
Goloet gantan an holl vôger.

Ha breman 'vit e ziskara
Ho pezo kals a boan
Ma ne rit nemet e drouc'ha
E vezo e vean :
Ne dalv ket trouc'ha e drojenn :
Etre pep maen en deus gwrizienn. »

* * *

« An iliavenn eo Breiz
O kreski deiz ha deiz
O kas skourrou 'trezek ennomp.
Holl hentou bras Arvor
War Vorgan 'zo digor
Ha heuilhet int ... 'n em ziwallomp !

Eun den a deu ... eul lann a boulz,
Ploueu a zav warlerc'h.
Emaint krog mat ! Betek pegoulz ?
'Rabat eo chom dinec'h :
Menec'h o tont war-du ar C'hoad,
...Skilfou iliô e korf Argoad ! »

* * *

« Gwall nec'het omp neuze
O welet, war ar gwez
Distruj bras bouc'hili Breiziz;
O klevet trouz alar
Lerc'h ma pigne sklear
Kan dour, kan labouz, kan Drouiz!

« Ar c'hoad eo templ hon Doueou,
Liorz an Uhel-varr,
Ar yeotenn-Aour, ar Feunteuniou
Hag an Dervenn dispar.
Met breset eo kement tra sakr
Dindan treit ar Breizad fallakr! »

* * *

« E koad Brekilien
Marzin, ar barz, zoken,
'Zo gounezet d'an Aviel.
Dont a rai' eur mare
Ma kouezo an Are
Dindan galloud o ebestel.

Siouaz! ar C'hleze 'rank chom sioul!
— N'o deus nemet ar Groaz! —
N'omp ket loened gouez hag hor youl
Nemet kadour na laz.
Da c'hounid bro — am eus aon-me, —
Muioe'h dalv Kroaz eget Kleze! »

* * *

« Tarz warlerc'h tarz, ato larkoc'h
Ar mor-se 'lonko ac'hanoc'h!
A Ger-Ahes hag a C'halliz
Ne chomo nemet ... Soñ Ker-Is
Ha c'hoaz ... die'hizet gant Breiziz! »

Hag an Drouiz koz a wouele
En e zav war gern ar Menez.

IV. — Mor-Vran hag Ahes

A-douez eur bobl dud, e Vorgan,
Un den a sav, hanvet Mor-Vran :
Uhel e vent, teñval e zremm,
Nerzus e vrec'h hag e deod lemm,
En e lagad luc'hedennou
'Vel e daoulagad an diaoulou;
E vouez krozus 'vel trouz ar mor,
A sav neuze, a c'houez fulor :

« Klevit, Galliz Ahes
Ar pezh a lavar Teutates,
Rak dre va mouez, an doueou
A zifenn ho pro, ho Kwirioù :

* * *

« Tavit, Drouiz koz an Are!
Re vuntret omp 'vit kaout truez.
An doueou 'zo disprizet
Hon douarou a zo laeret,
Hor c'hoadou bras diframmet holl...
A-walc'h eo ! Poent rei e zigoll
D'ar C'hristen, d'al laer, d'ar fallakr
A zismegans hon holl draou sakr.

Daoust ha gwazed Ahes
Ne vefent 'ta nemet gwragez
Mat da neza e-tal an tan?
Alo, paotred ! War-sao, buan ! »

« Kêr-Ahes eo Kalon ar Vro :
An holl hentou a gas eno.
Ma lezomp Breiziz da dostaat
Emañ echu ganecomp da vat.
War ar gwasa penn eo dao skei
'Vit mirout outo da zistrei.
War an tosta, skoomp kalet
Hag hon Argoad a vo dalc'het.

En hent, eta, en hent !
Daoust hag ez omp oaned hesent
Mat da douza 'vel ma kerer?
En hent, buan ! Maro d'al laer ! »

* * *

« Aze, en tu all d'ar C'horrannou,
Menec'h a stegn o antellou.
Emañ er gwrizioù ar merien.
Dihunit 'ta ! sec'h ar wezenn !
Dihunit 'ta ! pobl an Argoad
Pe 'varvo ho kredenn da vat :
Setu er c'hoad, tud Gwenole
Oc'h ober o labour noz-dez.
D'an tan ha d'ar vouc'hal
Al lannou hag o fennou moal !
Sec'hed o deus hon taolioù-maen
Sec'hed o deus a wad kristen ! »

« Bremañ, pa denvalay an noz
E kemerimp hent ar « Gabros » (1)
Dre an Uhel-goad, ar C'hrannou.
Kuzet dindan gwez ar c'hoadou,
'Vel an heol a-dreñv ar goabrenn,
Ni 'drouc'ho hent, — ne ouezo den —
Neuze, prout 'vel an taol-kurun
E kouezimp warno 'Kreiz o hun.

War ribl Steir hag Oded,
Lezomp Gralon koz da gousket.
D'e lann, d'e dud, pa zihuno,
Gouela, dougen kañv a c'hello! »

* * *

Emaint en hent evel bleizi
A glask kig kristen da zebri.
'Vel diaoulou ez eont dre ar c'hoad;
O muzellou a sunfe gwad
Gant plijadur. En o c'haloun,
O virvi tan beo ar fioun.
Ganto bouc'hilli, klezeier,
Ez eont 'dreuz koad ha meneier.

Du-hont, er C'hornaoueg
Setu bremañ Lann-Tevennek.
Met ar Breizad 'zo war evez :
'Mañ dindan gwarez ar Werc'hez.

(1) Ar Gabros = Beg ar C'havr. E galleg : Cap de la Chèvre. An hano keltiek eo : Gabros.

V. — Gwennole

El lann, 'meur pell diouz trouz ar bed.
Ne deus nemet labour, pedenn.
Bemdez, e-doug ar bloaz, a-hed
Ar reiz a zo : yun, pinijenn,
Karantez 'tre ar vugale.
An tad eo Gwennole.

* * *

Glander eun ael, sioulder eur sant,
Den a galon; en daoulagad
E par an neñv; baro arc'hant,
Tal bras, nerzus : setu an tad.
En nozvez-mañ, en eun hunvre,
E selaou mouez Doue :

* * *

« Gwennole! Klask da dierned (1)
'Erru 'trezek ennout, Mor-Vran
Gant eur strollad a baganed.
Emaint o tont eus a Vorgan.
Warc'hoaz d'an noz, e vo ar bleiz
O sailha war bro Vreiz.

(1) Tiern = Chef de maison (Hizio : ozac'h, pe oac'h).

* * *

Ha Gwennole a vod e dud.
A dro-war-dro int deut d'ezan :
Kadourien yaouank 'kreiz o brud
A gar Doue, o Breiz, o lann.
Neuze an tad, e sell warno,
Da lavarout d'ezo :

* * *

« Meirion (1), gwiskit prim ho terc'h (2) aour,
Lemmit goafiou ha klezeier.
D'eoc'h eo da zifenn gwir ar paour :
Feiz, buhez, ti ha parkeier.
D'ho skoazella, ni a bedo,
Ha Doue a drec'ho !

* * *

« Gwelout a ran o tont, er c'hoad,
Tud Ahes, merc'h hudur Gralon,
Kleze 'n o dorn, tan en o gwad
Ha gwall gounnar en o c'halon.
Redek a reont dindan ar gwez
Da laerez hor buhez.

(1) Meirion, liester : meriadeg = chef.
(2) Torc'h (ano gwregel) = collier (latin : torques).

* * *

« Treuzit an dour, it d'o c'hedal,
Kuzet dindan fao ar C'hrannou.
Met chomit sioul ! En noz teñval
E klevoc'h trouz o c'hammedou.
Lezit anezo da dostaat,
Ha bec'h d'ezo da vat !

* * *

« O Zeutates, dall ha bouzar,
Ne wel anken, ne glev pedenn,
Ne gemm netra war an douar,
Eur wech, vit mat, graet al lezenn.
Ar C'hristen en deus fizians, heñ,
E burzudou Doue.

* * *

Ha c'houi, Gwer'hez, Steredenn Splann,
Roit nerz d'hor c'halon ha d'hor brec'h.
Eur chapel, war lec'h an emgann
Ho pezo, ma roit d'eomp an Trec'h !
Holl, hen touomp a vouez uhel
Rouanez Breiz-Izel ! »

* * *

— « Holl hen touomp a vouez uhel ! »
Hag en em daolont d'an daoulin :
« Ho pennoz d'eomp, o tad santel,
Tad Gwennole ! Warc'hoaz vintin,
Dispont, nerzus, hon devezo
An trec'h, — pe ar maro.

(1)
VI. — Rumen - goll

Breiziz, prim war o bagou skañv
O deus treuzet aber stêr « Aon » (2)
Sioul eo ar mor evel en hañv.

Bremañ e heuilhont stêr ar « fao » (3)
A bign d'ar c'hoad : ret bale brao,
Rak hep dale, an heol a sao.

Emaint erru en eun dachenn,
Eur run — d'an ampoent, eur rumen;
Tre betek an hent e tiskenn :

« Amañ, tevoc'h ar faoenned;
Gwelloc'h a se e vimp kuzet
A dreñv o zrojou arc'hantet.

« Ouspenn, ac'hano e c'hellomp
Koueza warno, dievez ouzomp,
Pa heuilhint an hent en traon d'eomp;

« O gwaska, e strad ar stankenn
Hag o laza. N' hellint biken
Sevel betek war an dorgenn. »

(1) Rumen = *Run*. L'intervocalique *m* disparatt : *ruen*, par mé-t-hèse : *reun* ou *run*.

(2) Aon = *L'Aulne*.

(3) Ar Fao devenu *Le Faou*.

Dindan an oabl steredennet
Asamblez o deus daoulinet,
Holl, a-unan, o fedenn graet :

« Aotrou Doue, 'maomp en ho kward;
Ra vefemp, holl, kreñv hag ampart.
Difenn hor buhez a raimp start.

« Gwerc'hez Vari, roit d'eomp an trec'h,
Kennerzit hor c'halon, hor brec'h :
Evit ar Feiz eo, 'maomp e bec'h. »

Bremañ 'sklaera an noz teñval.
A-dreñv ar fao 'maint o c'hedal,
Goaf en o dorn, youl war o zal.

Du-hont, war-du Menez Are,
Setu an oabl, a-us d'ar gwez,
O c'houlaoui gant ar beure.

Kerkent, e klever trouz boutou
O tont, a dreuz an dervennoù,
Pell bras, c'hoaz; ouz lein ar C'hannou,

Tostaat a reont; hag er sioulder,
Kadourien Vreiz a entent sklaer
A vouezioù ar gourdrouzou taer.

« -'Maint o tremen! Harz! Harz d'ar bleiz!
Evit Doue! Evit hor Feiz!
Evit hor buhez hag hor Breiz! »

Ar foeltr ne sko ket buanoc'h,
Na kounnar an tarz-noz kreñvoc'h
Eget na sko paotred an dorc'h.

E klever, eus lein ar c'hoadou
O skiltra 'r goaf war ar skoedou,
Taol ar c'hleze war c'houzougou.

Mor-Vran eo ar c'henta 'zalc'h penn.
E gleze a faout, a zibenn...
Netra ne dalv !... Lazet eo krenn.

E benn a ruilh e fank an hent,
E gorf 'zo flastret 'n e holl vent.
E ene?... d'an diaoul 'vel diagent !

Ar bleiz bremañ 'dro e koulin.
Echu eo ganto da c'hoarzin,
Prest int da goueza d'an daoulin.

Met paotred Breiz, pennou kalet
A gendalc'h da laza bepred :
N'hellou nikun Ahes gwelet.

Abaoe koll ar Baganed
Ar rumen-se 'zo bet hanvet
RUMEN-GOLL, — hag ez eo chomet.

'Mañ digor ar skluziou d'ar mor
— Mor bras kristenien an Arvor
A gerzo dre ar c'hoad, didorr.

Ha da gerzout ne baouezo
Nemet Ahes hudur maro,
Beuzet dindani 'vit ato.

Ar skluziou he deus digoret,
E-pad m'edo Gralon kousket.
Alc'houez an tad?... he zud lazet !

Sturerien Vreiz 'zo prest eno :
Riwal, Kado, Edern, Telo,
Gwazeg, Herbot... pet all ganto !

Poulzet ma 'z int gant dorn Doue
— Evel ar mor, — youl ar Roue (1)
N'eus krog ebet en o askre.

Tonn war lere'h tonn ez eont d'ar c'hoad
Da zegas Doue ar Breizad,
Da sevel lann ha d'ober vad.

Diazeet war gein marc'h ar Roue,
'Tre menez Du hag an Are,
Ahes 'zo beuzet er mor-se.

Eus he brasa pinvidigez :
Templou, skeudennou, aour, perlez
Ne chom nemet... an envor gaez !

An tarz neuze, a baouezas
Da lonka bro, hag a reas
Eur feiz, eur bobl, eur yez, eur boaz.

(1) Gralon, disoursi, ne gemfe netra e Vorgan, dre spont rak ar Romaned, pe marteze, dré zoujans outo.

VII. — Glaz Ahes

— « Kan! manac'h Lann-Tevennek
Kan, 'vit ar Vretoned
An traou 'zo bet penn-abeg
Da Vreiz beza brudet. »
— Hag ar manac'h, gant evez,
A savas ar son-mañ,
A gonte doare Ahes,
Hag hec'h eur diwezañ :

LIVADENN GER-IS (Barzaz-Breiz)

— Ha glevas te, ha glevas te
Pez a lavaras den Doue
D'ar roue Gralon en Is be?

— Arabat eo en embarat!
Arabat eo arabadiat!
Goude levez, kalonad!

— Neb a beg e kig ar pesked
Gant ar perked a vo peget;
Ha neb a lonk a vo lonket

Ha neb a ev, ha gwin a vesk,
A evo dour evel eur pesk;
Ha neb na oar a gavo desk. »

*
* * *

Ar roue Gralon a venne :
— « Koanourien da, da eo gane
Monet da gouski eur banne. »

— « Da gouski afec'h antronoz
Manet-hu ganeomp-ni fenez :
Hogen, pa vennit-hu, bennoz! —

Serc'heg a gomze war ma oue
Flourik-flour ouz merc'h ar roue :
— « Klouar Ahes (1), hag an alc'houe? »

— « An alc'houe a vezo tennet;
Ar puns a vezo dibrennet,
Pez a youlit-hu, ra vo graet! »

*
* * *

Hag an neb en defe gwelet
Ar roue koz war e gousked,
Meurbet 'vije bet souezet.

Souezet gant e bali moug
Hag e vleo gwenn-kann war e choug,
E alc'houez aour e kere'h'n e c'houg.

Neb a vije bet er c'heden
En defe gwelet ar vere'h wenn,
Goustad, o vont tre, diare'hen

(1) Ahes, pe : Dahud.

Tostat're oud he zad roue,
Ha war he daoulin 'n em stoùe
Ha ribla're sug hag alc'houe

* * *

Ato e hun, e hun an ner
Ken a glevet hed al laouer :
— « Laosket ar puns! beuzet ar ger!
— « Otrou roue! sav diallen!
Ha war da varc'h! ha kuit a-grenn!
Ma 'r mor o redek dreist e lenn! »
Bezet milliget ar vere'h wenn
A zialc'houezas, goude koen
Gore puns Ker-Is, mor termen!

* * *

— « Koadour, koadour lavar d'in-me
Marc'h gouez Gralon a welas-te
O vont e-biou gant ar zaon-me? »
— « Marc'h Gralon dre-ma na welis
Nemet en noz du e glevis :
Trip, trip, trip, trip, trip, trip; tan tis! »
— « Gwelas-tè mor-verc'h, pesketour,
O krita he bleo melen-aour
Dre an heol splann, e ribl an dour? »
— « Gwelout a ris ar mor-verc'h wenn;
M'he c'hlevis o kana, zoken :
Klemvanus tonn ha kanaouen. (1) »

(1) La Submersion d'Is (*Barzaz-Breiz*).

VIII. — Evit echui

Aet eo *Vorgan* da vorganez.
Ne glever ken kleier Ahes!
Kleier a son!... : *Re ar Werc'hez!!*

N'eus korn ebet a Vreiz-Izel
'Lec'h n'he defe ket he chapel :
Eno, kleier he meul uhel.

Keit ha ma sonint en oabl glas
N'o do biken da dintal glaz
D'hor Breiz, splannoc'h eget biskoaz!

Gwerc'hez Rumen-goll, Mamm ar Vro
Pep Breizad bepred as karo
Ha d'as pedi ne ehano.

U. PÉRENNÈS,
beleg.

Treboul 7 a viz Kerzu 1943.

Pe Is... Pe Ahès

Taolenn

I. — Kan an Drouiz.....	1
II. — Malloz an Drouiz.....	4
III. — Hirvoud an Drouiz.....	7
IV. — Mor-Vran hag Ahes.....	10
V. — Gwennole.....	13
VI. — Rumen-Goll.....	16
VII. — Glaz Ahes.....	20
VIII. — Evit echui.....	23

Oberthur Imprimeur Rennes-Paris 31.0779 (2146-4-44)

